

Lapsen oikeuksien sopimuksen määräaikaisraportointi

Suomi on jättänyt maaraporttinsa arvioitavaksi YK:n Lapsen oikeuksien komitealle kolme kertaa. Ensimmäinen jätetään kahden vuoden kuluttua sopimukseen liittymisestä (Suomi 1993), sitten viiden vuoden välein (Suomi 1998 ja 2003). Komitea antaa valtioille huomautuksia ja suosituksia, joihin valtioiden pitää vastata seuraavan maaraportin yhteydessä

Suomen maaraportit löytyvät: <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/>

Vuonna 2003 jätetty raportti käsiteltiin komitean työn ruuhkautumisen vuoksi vasta 2005, ja Suomi sai siihen liittyvät huomautukset syyskuussa 2005.

CRC/C/15/Add.272
30. syyskuuta 2005

LAPSEN OIKEUKSIEN KOMITEA 40. istunto

SOPIMUSVALTIOIDEN YLEISSOPIMUKSEN 44 ARTIKLAN MUKAISESTI ANTAMIEN RAPORTTIEN KÄSITTELY

Päätelmät: Suomi

1. Komitea käsittelee Suomen kolmannen määräaikaisraportin (CRC/C/129/Add.5) 1068. ja 1069. istunnossaan (ks. CRC/C/SR.1068 ja 1069) 22 päivänä syyskuuta 2005 ja hyväksyi 30 päivänä syyskuuta 2005 pidetyssä 1080. istunnossaan seuraavat päätelmät.

A. Johdanto

2. Komitea kiittää sopimusvaltiota kolmannen määräaikaisraportin antamisesta samoin kuin lisäkysymyksiin (CRC/C/Q/FIN/3) annetuista kirjallisista vastauksista, joiden avulla komitea sai selkeän käsityksen lasten tilanteesta Suomessa. Komitea arvosti eri sektoreita edustavan valtuuskunnan läsnäoloa ja heidän antamia lisätietoja.

B. Sopimusvaltion seurantatoimet ja saavuttamat tulokset

3. Komitea kiinnittää tyytyväisenä huomiota:

- a) alaikäisten haastatteluohjeistuksen hyväksymiseen maaliskuussa 2002;
- b) lapsiasiavaltuutetun viran perustamiseen syyskuussa 2005;
- c) kansallisen toimintasuunnitelman "Lapsille sopiva Suomi" hyväksymiseen vuonna 2005;
- d) ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman valmistumiseen 31 päivänä maaliskuuta 2005.

4. Komitea pitää myönteisenä myös sitä, että Suomi on ratifioinut:

- a) lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin 28 päivänä toukokuuta 2002;

- b) lapsityön pahimpien muotojen kieltämistä ja välittömiä toimia niiden poistamiseksi koskevan kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimuksen nro 182 17 päivänä tammikuuta 2000;
- c) Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön 29 päivänä joulukuuta 2000.

C. Pääasialliset huolenaiheet ja suositukset

1. Yleiset täytäntöönpanotoimet

(yleissopimuksen 4, 42 ja 44 (6 kappale) artikla)

Komitean aikaisemmat suositukset

5. Komitea toteaa tyytyväisenä, että sopimusvaltion toisen määräaikaisraportin (CRC/C/70/Add.3) käsittelyn yhteydessä esitettyjen huolenaiheiden ja suositusten (CRC/C/15/Add.132, 16 päivänä lokakuuta 2000) johdosta on ryhdytty lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin tai muihin toimenpiteisiin. Komitea kuitenkin pahoittelee, että joitakin sen huolenaiheista ja suosituksista koskien muun muassa yhtenäistä lapsia koskevaa politiikkaa, lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, mukaan lukien seksuaalinen väkivalta, ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvia lapsia, on käsitelty riittämättömästi tai vain osittain.

6. Komitea kehottaa sopimusvaltiota ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin toimiin niiden toisen määräaikaisraportin päätelmien sisältämien suositusten käsittelemiseksi, joita ei ole vielä pantu täytäntöön, sekä käsittelemään kolmatta määräaikaisraporttia koskevissa päätelmissä nyt esitetyt huolenaiheet.

Yhteensovittaminen / kansallinen toimintaohjelma

7. Komitea kiinnittää huomiota useisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään lasten oikeuksien täydellisempään toteuttamiseen, ja pitää myönteisenä laajaa kansallista toimintaohjelmaa "Lapsille sopiva Suomi", - joka perustuu yleiskokouksen erityisistunnon toukokuussa 2002 hyväksymään asiakirjaan "Lapsille sopiva maailma" -, mutta on huolissaan siitä, että näitä suunnitelmia ei ole hyvin sovitettu yhteen.

8. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio:

- a) **varmistaa, että kansallinen toimintaohjelma kohdistuu selkeästi yleissopimuksen suojaamiin lapsen oikeuksiin;**
- b) **antaa toimintaohjelman täytäntöönpanoon riittävät varat;**
- c) **yhdistää kansallisen toimintaohjelman alaisuuteen kaikki muut toimintasuunnitelmat ja -ohjelmat, jotta lasten oikeuksien toteuttamisessa vältetään hajanainen lähestymistapa;**
- d) **antaa uuden lapsiasiavaltuutetun tehtäväksi seurata kansallista toimintaohjelmaa ja arvioida sen edistymistä.**

Itsenäinen valvonta

9. Komitea pitää myönteisenä lapsiasiavaltuutetun viran perustamista syyskuun alusta 2005 lukien ja sitä, että hänen tuekseen on asetettu laaja-alainen, eri alojen asiantuntemusta edustava neuvottelukunta, jossa kansalaisjärjestöt tulevat olemaan edustettuina. Komitea kuitenkin toteaa, että lapsiasiavaltuutetun toimivaltuudet koskevat pääasiassa yleissopimuksen toteutumisen edistämistä ja neuvoa-antavia palveluita eivätkä sisällä yksittäisten tapausten tutkimista, mikä jää eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan.

10. **Komitea suosittelee, että:**

- a) **lapsiasiavaltuutetun toimivaltuuksia laajennetaan itsenäisiä ihmisoikeusinstituutioita koskevan yleiskommentin nro 2 (2002) mukaisesti, mukaan lukien mahdollisuus ottaa vastaan ja tutkia lasten tekemiä valituksia;**
- b) **sopimusvaltio antaa lapsiasiavaltuutetun toimistolle riittävät henkilöstö- ja taloudelliset voimavarat, jotta tämä voisi tehokkaasti seurata yleissopimuksen täytäntöönpanoa koko maassa;**
- c) **lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus esitellään eduskunnalle ja siitä keskustellaan samassa yhteydessä, kun käsitellään niitä toimia, joihin hallitus aikoo ryhtyä sen suositusten täytäntöönpanemiseksi.**

Lapsiin kohdistettavat voimavarat

11. Komitea jakaa sopimusvaltion huolen siitä, että - johtuen paikallisviranomaisten laajasta itsehallinnosta ja autonomiasta - muutokset ovat tarpeen, jotta varmistetaan lapsiin kohdistettavien voimavarojen jakautuminen ja palvelujen saatavuus tasa-arvoisesti koko maassa.

12. **Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tekee selvityksen, jonka avulla arvioidaan ja analysoidaan lapsiin kohdistetut voimavarat, ja jatkossakin tarvittaessa ryhtyy tehokkaisiin toimenpiteisiin, joiden avulla kaikille lapsille taataan tasa-arvoinen pääsy palveluihin ja palvelujen saatavuus heidän asuinkunnastaan riippumatta.**

Tietojen kokoaminen

13. Komitea toteaa huolestuneena, että lapsia koskevia tilastotietoja ei koota yhdenmukaisesti ja säännöllisesti. Tämä koskee erityisesti kaikkein haavoittuvimpia lapsiryhmiä, kuten vammaiset lapset, turvapaikkaa hakevat lapset, oikeusjärjestyksen puitteissa hankaluuksissa olevat lapset ja vähemmistöryhmiin kuuluvat lapset.

14. **Komitea suosittelee, että sopimusvaltio jatkaa pyrkimyksiään kehittää järjestelmä lapsia koskevien tietojen laaja-alaiseksi kokoamiseksi, erityisesti kaikkein haavoittuvimpiin ryhmiin kuuluvien lasten osalta, jotta lasten elinolosuhteita ja heidän oikeuksiensa toteutumista voidaan yksityiskohtaisesti analysoida.**

Yleissopimukseen liittyvä koulutus / tiedottaminen

15. Komitea toteaa, että yleissopimusta koskevan tiedon jakaminen jää suurelta osin kansalaisyhteiskunnan vastuulle, ja on huolissaan siitä, että yleissopimusta on tuskin saatavilla vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kielillä. Lisäksi komitea on huolissaan siitä, että lasten kanssa ja hyväksi työskenteleville ammattilaisille annettava yleissopimukseen liittyvä koulutus on riittämätöntä.

16. **Komitea kannustaa sopimusvaltiota edelleen jakamaan tietoa yleissopimuksesta, myös koulujen opetussuunnitelmien kautta, ja kiinnittämään erityistä huomiota tiedon jakamiseen haavoittuvimpien ryhmien, kuten maahanmuuttajien ja alkuperäiskansojen sekä etnisten tai kielellisten vähemmistöjen keskuudessa, sekä jatkamaan pyrkimyksiään antaa lasten kanssa ja hyväksi työskenteleville ammattilaisille riittävää ja järjestelmällistä lasten oikeuksia koskevaa koulutusta ja/tai perehdytystä.**

2. Yleiset periaatteet (yleissopimuksen 2, 3, 6 ja 12 artikla)

Syrjimättömyys

17. Samalla kun komitea pitää tervetulleena yhdenvertaisuuslain voimaantuloa helmikuussa 2005, se on huolissaan siitä, että maahanmuuttajat ja muut vähemmistöryhmät, erityisesti romanit, kohtaavat arkielämässään syrjiviä ja muukalaisvihaa osoittavia asenteita samoin kuin tosiasiallista syrjintää, ja että tämä on lisääntymässä nuorten keskuudessa.

18. Yleissopimuksen 2 artiklan mukaisesti komitea suosittelee, että sopimusvaltio jatkaa ja vahvistaa pyrkimyksiään ehkäistä ja poistaa kaikenlainen lapsiin kohdistuva syrjintä, mukaan lukien romani- ja ulkomaalaistaustaiset lapset, ja kiinnittää erityistä huomiota nuorten koulutukseen syrjivien asenteiden osalta.

19. Lisäksi komitea kehottaa sisällyttämään seuraavaan määräaikaisraporttiin yksityiskohtaista tietoa niistä lapsen oikeuksien sopimukseen liittyvistä toimenpiteistä ja ohjelmista, joihin sopimusvaltio on ryhtynyt seurataksensa vuoden 2001 rasismia, etnistä syrjintää, muukalaisvihaa ja muuta niihin liittyvää suvaitsemattomuutta vastaan järjestetyn maailmankonferenssin hyväksymää julistusta ja toimintaohjelmaa, ottaen myös huomioon yleissopimuksen 29 artiklan 1 kappaletta (koulutuksen tavoitteet) koskevan yleiskommentin nro 1.

Lapsen etu

20. Samalla kun komitea toteaa, että lapsen edun periaate otetaan usein huomioon lainsäädännössä, mukaan lukien esimerkiksi uuden ulkomaalaislain 6 §, jossa selkeästi tunnustetaan lasten erityisasema, se on huolissaan siitä, ettei tätä periaatetta riittävästi kunnioiteta eikä käytännössä panna täytäntöön kaikilla lapsiin vaikuttavilla alueilla.

21. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio vahvistaa pyrkimyksiään taata, että lapsen edun yleinen periaate tulee ymmärretyksi, asianmukaisesti huomioiduksi ja sovelletuiksi kaikissa säädöksissä samoin kuin oikeudellisissa ja hallinnollisissa päätöksissä ja hankkeissa, ohjelmissa ja palveluissa, joilla on välittömiä tai välillisiä vaikutuksia lapsiin.

Lapsen mielipiteen kunnioittaminen

22. Komitea kiinnittää huomiota tietoihin lasten kuulemisesta oikeudellisissa menettelyissä koskeviin sääntöihin, jotka liittyvät esimerkiksi huoltajuutta tai lastensuojelua koskeviin toimenpiteisiin, mutta on huolissaan siitä, että vain 15-vuotiailla ja sitä vanhemmilla lapsilla on oikeus tulla suoraan kuulluksi tuomarin / tuomioistuimen toimesta. Tätä nuorempien osalta lapsen suora kuuleminen on jätetty tuomarin harkintaan, ja lasten mielipiteet annetaan tuomioistuimelle kolmannen osapuolen välityksellä ja toisinaan näin tapahtuu ilman, että kyseinen kolmas osapuoli on kuullut lasta.

23. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio ryhtyy lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin varmistukseksi, että yleissopimuksen 12 artikla pannaan täysimääräisesti täytäntöön, erityisesti siltä osin kuin on kyse lapsen oikeudesta ilmaista mielipiteensä suoraan tuomarille silloin, kun oikeudenkäynnissä ja/tai hallintomenettelyssä tehdään lapsen vaikuttavia päätöksiä.

3. Kansalaisoikeudet ja vapaudet (yleissopimuksen 7, 8, 13 - 17 ja 37(a) artikla)

Pääsy asianmukaiseen tietoon

24. Vaikka komitea pitää tässä suhteessa myönteisenä sopimusvaltion pyrkimyksiä, mukaan lukien laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003), se ilmaisee huolensa lasten altistumisesta väkivallalle, rasismille ja pornografialle, erityisesti Internetin välityksellä.

25. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio vahvistaa toimenpiteitään lasten tehokkaaksi suojelemiseksi altistumiselta väkivallalle, rasismille ja pornografialle matkaviestinteknologian, videoelokuvien, pelien ja muun teknologian välityksellä, mukaan lukien Internet. Komitea ehdottaa myös, että sopimusvaltio kehittää ohjelmia ja strategioita, joiden avulla matkaviestinteknologiaa, mediamainontaa ja Internetiä voidaan käyttää keinona lasten ja vanhempien tietoisuuden lisäämiseksi lasten hyvinvoinnille vahingollisesta tiedosta ja aineistosta. Sopimusvaltiota kannustetaan kehittämään sopimuksia ja hankkeita yhteistyössä toimittajien ja tiedotusvälineiden kanssa lasten suojelemiseksi altistumiselta tiedotusvälineissä esiintyvälle haitalliselle tiedolle ja heille tarkoitetun tiedon laadun parantamiseksi.

4. Perheympäristö ja vaihtoehtoinen hoito (yleissopimuksen 5, 18 (1-2 kappaleet), 9-11, 19-21, 25, 27 (4 kappale) ja 39 artikla)

Vanhempien vastuu

26. Komitea kiinnittää huomiota Suomessa esiintyviin erittäin pitkäaikaisiin huoltajuuskiistoihin, joilla saattaa olla kielteinen vaikutus lapsiin.

27. Komitea suosittelee, että lasten huoltajuutta koskevat riidat ratkaistaan tarkoituksenmukaisessa ajassa ja että eronneille perheille suunnattuihin tukitoimiin sisällytetään koulutettujen ammattilaisten tukipalvelu.

Sijaishuolto

28. Komitea toteaa, että lapset sijoitetaan usein sijaishuoltoon ottamatta tarpeeksi huomioon heidän mielipidettään, ja on huolissaan siitä, että viranomaiset eivät aina riittävästi tue ensisijaisen tärkeänä pidettävää vanhemman ja lapsen välisten yhteyksien säilymistä. Lisäksi komitea kuitenkin uudistaa aikaisemmin esittämänsä huolen sijaishuollossa olevien lasten kasvavasta määrästä, samalla huomioiden uuden Lastensuojelun kehitysohjelman.

29. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio kiinnittää huomiota lasten sijaishuollon lisääntymisen perussyihin, muun muassa tukemalla vanhempia riittävästi. Sopimusvaltion

tulisi myös varmistaa, että laitoksissa kasvatettavat lapset asuvat pienissä ryhmissä ja saavat yksilöllistä hoitoa.

30. Komitea myös suosittelee, että sopimusvaltio ottaa riittävästi huomioon lasten mielipiteet päätöksissä, jotka koskevat heidän sijoittamistaan sijaishuoltoon. Lisäksi komitea suosittelee, ettei lapsen sijaishuollolla vaikuteta haitallisesti vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen.

Väkivalta, hyväksikäyttö ja laiminlyönti

31. Samalla kun komitea kiittää vuosina 1997-2002 järjestettyä väkivallan vastaista kampanjaa ja sen toista vaihetta, se jakaa Suomen eduskunnan oikeusasiamiehen huolen siitä, että vuosia 2004 - 2007 koskeva perheensisäinen lapsiin kohdistuva väkivalta ja seksuaalinen hyväksikäyttö ovat yksi vakavimmista esteistä lapsen oikeuksien täysimääräiselle täytäntöpanolle Suomessa.

32. Yleissopimuksen 19 artiklan valossa komitea suosittelee, että sopimusvaltio:

(a) ehkäistäkseen ja torjuakseen kaikenlaisen lasten hyväksikäytön vahvistaa valistus- ja opetuskampanjoita liittämällä lapset mukaan tähän toimintaan;

(b) lisää maksuttomaan kansalliseen lasten ja nuorten tukipuhelimeen kohdistamaansa tukea ja yhteistyötä;

(c) vahvistaa toimenpiteitä, joilla kannustetaan ilmoittamaan lapsen hyväksikäytöstä, mukaan lukien antamalla tähän mahdollisuuksia myös sijaishuoltoon sijoitetuille lapsille, sekä asettaa syytteeseen tällaisiin tekoihin syyllistyneet henkilöt;

(d) jatkaa väkivallan uhriksi joutuneille lapsille kohdistetun hoidon antamista täydellisen fyysisen ja psyykkisen toipumisen ja uudelleen sopeutumisen edistämiseksi;

33. Liittyen pääsihteerin käynnissä olevaan seikkaperäiseen tutkimukseen lapsiin kohdistuvasta väkivallasta (A/RES/56/138) ja siihen liittyvään hallitukselle osoitettuun kyselyyn komitea kiittää sopimusvaltion tähän kyselyyn antamia kirjallisia vastauksia ja osallistumista Sloveniassa 5-7 päivänä kesäkuuta 2005 pidettyyn Euroopan ja Keski-Aasian aluekokoukseen. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio käyttää alueellisten neuvottelujen tuloksia keinona ryhtyäkseen

- yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa - toimiin jokaisen lapsen suojelemiseksi kaikenlaiselta fyysiseltä, seksuaaliselta tai henkiseltä väkivallalta sekä vahvistaakseen konkreettisia ja tarvittaessa määräaikaan sidottuja toimia tällaisen väkivallan ja väärinkäytön estämiseksi ja siihen reagoimiseksi.

5. Perusterveys ja hyvinvointi

(yleissopimuksen 6, 18 (3 kappale), 23, 24, 26, 27 (1-3 kappaleet) artikla)

Perusterveydenhoito ja hyvinvointi

34. Komitea ilmaisee huolensa lasten lisääntyvästä alkoholinkäytöstä sekä ylipainoisten ja liikalihavien lasten kasvavasta määrästä.

35. Nuorison terveyttä koskevan yleiskommentin nro 4 (2003) valossa komitea suosittelee, että sopimusvaltio vahvistaa lasten ja nuorten terveyteen, erityisesti lasten alkoholinkäyttöön, kohdistuvia toimenpiteitä ja kehittää edelleen terveysohjelmiaan, joiden tulisi kohdistua muun muassa nuorten terveellisten elämäntapojen edistämiseen.

36. Antaen samalla tunnustusta toimenpiteille, joihin sopimusvaltio on ryhtynyt, komitea on edelleen huolissaan itsemurhien korkeasta esiintymisasteesta nuorten keskuudessa.

37. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa toimenpiteitään nuorten itsemurhien estämiseksi ja vahvistaa mielenterveyspalvelujaan.

38. Komitea on myös huolissaan tiedosta, jonka mukaan tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriö ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) ja tarkkaavaisuushäiriö ADD (Attention Deficit Disorder) diagnosoidaan väärin ja tämän vuoksi mielialalääkkeitä määrätään liikaa huolimatta lisääntyvistä todisteista näiden lääkkeiden haitallisista vaikutuksista.

39. Komitea suosittelee, että ADHD:n ja ADD:n diagnosointia ja hoitoa tutkitaan lisää, mukaan lukien tutkimukset psyykelääkkeiden mahdollisista haitallisista vaikutuksista lasten fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin, ja että näiden käyttäytymishäiriöiden hoidossa käytetään mahdollisuuksien mukaan muita käsittely- ja hoitomenetelmiä.

Elintaso

40. Samalla kun komitea pitää myönteisenä kansallista köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaista toimintasuunnitelmaa 2003-2005, se on huolissaan köyhyydessä elävien lapsiperheiden määrän kasvusta ja siitä, etteivät taloudellinen apu ja taloudelliset tuet ole aina seuranneet talouskasvua.

41. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio panee tehokkaasti täytäntöön kansallisen köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaisen toimintasuunnitelmansa sekä vahvistaa tukeaan talousvaikeuksissa oleville perheille sen varmistamiseksi, että köyhyys vähenee ja lapsia suojellaan taloudellisella ja muulla avulla niiltä kielteisiltä vaikutuksilta, joita taloudellisilla vaikeuksilla on heidän kehitykseensä.

6. Koulutus, vapaa-aika ja kulttuuritoiminta (yleissopimuksen 28, 29 ja 31 artikla)

42. Komitea, samalla kun se huomioi sopimusvaltiossa toimenpiteet tässä suhteessa, ilmaisee huolensa romanilasten korkeasta koulun keskeyttämisasteesta ja heidän vaikeuksistaan päästä koulutukseen, millä on kielteinen vaikutus heidän kehitykseensä ja myöhempään pääsyynsä työelämään. Lisäksi komitea toteaa myös huolensa romaniolettajien ja romanikielisen esikoulumateriaalin puutteesta.

43. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio ryhtyy kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin varmistaa, että yleissopimuksen 28 ja 29 artikla pannaan täysimääräisesti täytäntöön kaikkien lasten osalta koko maassa, mukaan lukien kaikkein haavoittuvimpiin ryhmiin kuuluvat lapset, kuten romanilapset.

44. Komitea pitää myönteisenä ihmisoikeuskasvatuksen mukaan ottamista perusopetuksen kansallisiin opetussuunnitelmiin, mutta on huolissaan siitä, etteivät kaikki lapset mahdollisesti saa

ihmisoikeuskasvatusta, mukaan lukien lapsen oikeuksia koskeva kasvatusta, koska tämän aiheen sisällyttäminen opetusohjelmaan edelleen riippuu viime kädessä opettajan päätöksestä.

45. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tutkii, missä määrin ihmisoikeuskasvatusta on saatavilla kouluissa ja varmistaa, että kaikille lapsille ei ainoastaan anneta opetusta ihmisoikeuksista, vaan että heidät myös otetaan mukaan hankkeisiin, joissa ihmisoikeusnormeja ja -arvoja toteutetaan käytännössä niin kotona, koulussa kuin yhteisönkin sisällä.

46. Komitea pitää myönteisenä niitä toimenpiteitä, joihin sopimusvaltio on ryhtynyt puuttuakseen kouluväkivaltaan ja -kiusaamiseen, mukaan lukien vaatimus, jonka mukaan kaikissa kouluissa tulee laatia kiusaamisen ja väkivallan vastainen toimintaohjelma, mutta on huolissaan siitä, että nämä käyttäytymistavat ovat edelleen melko yleisiä erityisesti vammaisia lapsia ja vammaisten vanhempien lapsia kohtaan.

47. Komitea suosittelee, että sopimusvalliot - liittäen lapset täysimääräisesti mukaan toimintaan -edelleen jatkaa asiaankuuluvia toimia kiusaamis- ja väkivaltailmiötä vastaan kouluissa, mukaan lukien tekemällä opiskelijoiden, henkilökunnan ja vanhempien keskuudessa määrääjain selvityksiä koulussa edistettävien vertaissuhteiden laadusta. Erityisesti tulisi keskittyä vammaisiin lapsiin ja vammaisten vanhempien lapsiin kohdistuvaan kiusaamiseen ja väkivaltaan.

7. Erityiset suojaustoimet

(yleissopimuksen 22, 38, 39, 40, 37 (b)-(d) ja 32-36 artikla)

Lapset turvapaikanhakijoina

48. Komitea toteaa, että maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan lain muutos, joka panee täytäntöön neuvoston direktiivin 2003/9/EY, on hyväksytty kesäkuussa 2005 tarkoituksena parantaa turvapaikkaa hakevien lasten oikeudellista asemaa ja varmistaa, että heidän tarpeisiinsa kiinnitetään enemmän huomiota. Komitea on kuitenkin huolissaan siitä, että nykyisen ulkomaalaislain nojalla tietyn tyyppisiin turvapaikkahakemuksiin sovellettavalla ns. "nopeutetulla menettelyllä" saattaa olla kielteinen vaikutus lapsiin.

49. Samalla kun komitea pitää myönteisenä, että yksin saapuvien lasten hakemusten käsittelyaika on huomattavasti lyhentynyt, se on edelleen huolissaan siitä, että perheiden yhdistämiseen kuluu liian paljon aikaa.

50. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa, että ns. 'nopeutetussa menettelyssä' kunnioitetaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksia ja turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa.

51. Komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio käsittelee perheen yhdistämistä koskevat hakemukset myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti yleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti.

Seksuaalinen hyväksikäyttö ja ihmiskauppa

52. Samalla kun komitea pitää myönteisenä rikoslain viimeaikaisia muutoksia, joiden myötä ihmiskauppa on Suomen lainsäädännön mukaan rikos, ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön

vastaisia toimia koskevaa kansallista toimintaohjelmaa vuodelta 2000 samoin kuin kansallista ihmiskaupan vastaista toimintaohjelmaa vuodelta 2005, se on huolissaan tiedoista, joiden mukaan ihmisiä, mukaan lukien lapsia, edelleen kaupataan Suomeen ja Suomen kautta.

53. Yleissopimuksen 34 artiklan ja muiden siihen liittyvien artiklojen valossa komitea suosittelee, että sopimusvaltio edelleen vahvistaa pyrkimyksiään tunnistaa, estää ja vastustaa seksuaalisen ja muun hyväksikäytön tarkoituksiin tapahtuvaa lapsikauppaa. Lisäksi komitea suosittelee että sopimusvaltio:

- a) harkitsee liittymistä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista yleissopimusta täydentävän ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemistä, torjumista ja rankaisemista koskevaan pöytäkirjaan;
- b) harkitsee liittymistä kaikkien siirtotyöntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen.

Alaikäisiä koskeva oikeudenkäyttö

54. Komitea on huolissaan siitä, että:

- a) lapsia voidaan tuomita 'ehdottomaan vankeuteen' erityisen vakavissa olosuhteissa;
- b) sopimusvaltio on pysyttänyt voimassa varaumansa kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen b kohtaan ja 3 kappaleeseen, mikä voi haitata lapsen oikeuksien koskevan yleissopimuksen 37 artiklan c kohdan täysimääräistä täytäntöönpanoa.

55. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio saattaa alaikäisiä koskevan oikeudenkäytön täysin yleissopimuksen ja erityisesti sen 37, 40 ja 39 artiklan ja muiden Yhdistyneiden Kansakuntien nuoriso-oikeuden alaan kuuluvien normien mukaiseksi, mukaan lukien Yhdistyneiden Kansakuntien nuoria koskevat oikeudenkäynnin vähimmäissäännöt (Pekingin säännöt), Yhdistyneiden Kansakuntien nuorisoriikollisuuden ehkäisemistä koskevat säännöt (Riadin säännöt), Yhdistyneiden Kansakuntien säännöt vapautensa menettäneiden nuorten suojelusta ja lapsia rikosoikeusjärjestelmässä koskevat Wienin toimintaohjeet; ja komitean nuoria koskevaa oikeudenkäyttöä käsitelleen yleiskeskustelunsa aikana (CRC/C/46, § 203-238) antamat suositukset. Tässä suhteessa komitea suosittelee, että sopimusvaltio erityisesti:

- a) jatkaa kaikkia tarvittavia toimia sen varmistamiseksi, että vapaudenmenetystä käytetään alle 18-vuotiaisiin vain viimesijaisena keinona ja mahdollisimman lyhyeksi ajaksi, ja että heidät on pidettävä erillään vapaudenmenetyksensä aikana;
- b) varmistaakseen lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen täysimääräisen täytäntöönpanon harkitsee kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen b kohtaan ja 3 kappaleeseen tekemiensä varaumien peruuttamista;

Vähemmistöryhmiin kuuluvat lapset

56. Komitea ilmaisee huolensa jatkuvasta eriarvoisuudesta valtaväestön ja romanilapsien välillä, mikä vaikuttaa vakavalla tavalla romanilasten mahdollisuuksiin nauttia täysin oikeuksistaan, erityisesti suhteessa asumiseen ja koulutukseen.

57. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio jatkaa toimenpiteitä romanilasten yhteiskuntaan osallistumisen edistämiseksi sekä syrjäytymisen ja leimautumisen torjumiseksi. Lisäksi

tarvitaan muita toimenpiteitä varmistamaan, että romanilapset voivat nauttia täysimääräisesti kaikista yleissopimuksen suojaamista oikeuksista, erityisesti koskien heidän pääsyään koulutukseen ja riittävää elintasoa.

8. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja

58. Komitea pitää myönteisenä sopimusvaltion keskustelun aikana antamia vakuutuksia lasten oikeuksien sopimuksen lapsikauppaa, lapsiprostituutiota ja lapsipornografiaa koskevan valinnaisen pöytäkirjan tulevasta ratifiointista.

59. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio mahdollisimman pian liittyy lapsen oikeuksien yleissopimuksen lapsikaupan, lapsiprostituution ja lapsipornografian torjumista koskevaan valinnaiseen pöytäkirjaan.

9. Seuranta ja tiedon jakaminen

Seuranta

60. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio ryhtyy kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin varmistaakseen näiden suositusten täysimääräisen täytäntöönpanon, muun muassa toimittamalla suositukset hallituksen jäsenille, eduskunnalle sekä kunnanhallituksille ja -valtuustoille, jos nämä tulevat kysymykseen, asianmukaista käsittelyä ja jatkotoimia varten.

Tiedon jakaminen

61. Komitea suosittelee myös, että keskustelun ja tietoisuuden herättämiseksi yleissopimuksesta sekä sen täytäntöönpanosta ja seurannasta sopimusvaltion antama kolmas määräaikaishavainto ja kirjalliset vastaukset sekä näihin liittyvät komitean hyväksymät suositukset (päätelemät) saatetaan, mukaan lukien mutta ei yksinomaan Internetin kautta, laajasti koko yleisön, kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen, nuorisoa edustavien ryhmien ja lasten saataville.

10. Seuraava raportti

62. Komitea arvostaa sopimusvaltion säännöllistä ja ajallaan tapahtuvaa raportointia ja kehottaa sopimusvaltiota antamaan 19 päivään heinäkuuta 2008 mennessä neljännen määräaikaishavaintonsa, jonka ei tulisi ylittää 120 sivua (ks. CRC/C/118).

LAPSEN OIKEUKSIEN KOMITEA
40. istunto

LAPSEN OIKEUKSIA KOSKEVAAN YLEISSOPIMUKSEEN TEHDYN
LASTEN OSALLISTUMISTA ASEELLISIIN SELKKAUKSIIN
KOSKEVAN VALINNAISEN PÖYTÄKIRJAN 8 ARTIKLAN MUKAISESTI ANNETTUIEN
SOPIMUSVALTIOIDEN RAPORTTIEN KÄSITTELY

Lapsen oikeuksien komitean päätelmät: Suomi

1. Komitea käsitteli Suomen ensimmäisen raportin (CRC/C/OPAC/FIN/1) 1069. istunnossaan (ks. CRC/C/SR.1069), joka pidettiin 22 päivänä syyskuuta 2005, ja hyväksyi seuraavat loppupäätelmät 30 päivänä syyskuuta 2005.

A. Johdanto

2. Komitea pitää myönteisenä sopimusvaltion raporttia, joka sisältää yksityiskohtaisia tietoja valinnaisen pöytäkirjan täytäntöönpanosta.

B. Myönteiset näkökohdat

3. Komitea pitää myönteisenä asevelvollisuuslain muuttamista lailla 364/2000 siten, että alle 18-vuotiaiden värväminen varusmiespalvelukseen on kielletty, myös vapaaehtoiselta pohjalta. Lisäksi komitea panee tyytyväisyydellä merkille, että saman lain nojalla alle 18-vuotiaiden värväminen taistelujoukkoihin voidaan katsoa sodankäyntirikokseksi, josta on mahdollista määrätä rikoslain mukainen rangaistus.

C. Pääasialliset huolenaiheet ja suositukset

Fyysisen ja henkisen toipumisen edistäminen

4. Komitea toteaa, että sopimusvaltio on sellaisten sodan runtelemilta alueilta saapuvien turvapaikanhakija- ja siirtolaislasten kohdemaana, jotka ovat mahdollisesti joutuneet traumaattisten kokemusten uhreiksi.

5. Komitea kehottaa sopimusvaltiota toimittamaan seuraavan määräaikaisraporttinsa yhteydessä tietoja niistä lainkäyttöalueellaan olevista pakolais- ja siirtolaislapsista, jotka ovat saattaneet joutua omassa alkuperämaassaan mukaan vihollisuuksiin, sekä heille fyysisen ja henkisen toipumisensa ja sosiaalisen sopeutumisensa edistämiseksi mahdollisesti annetusta avusta. Lisäksi sopimusvaltiota pyydetään antamaan lisätietoja teknistä yhteistyötä ja taloudellista apua koskevista hankkeista, joiden tarkoituksena on estää lasten osallistuminen aseellisiin selkkauksiin ja auttaa aseellisten selkkausten lapsiuhrien toipumista.

Valinnaista pöytäkirjaa koskeva koulutus/ tiedon jakaminen pöytäkirjasta

6. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio jatkaa valinnaisen pöytäkirjan määräyksiä koskevan jatkuvan ja järjestelmällisen, kaikilla oleellisilla kielillä annettavan koulutuksen kehittämistä kaikille asiaan liittyville ammattiryhmille, erityisesti sotilashenkilöstölle, sekä saattamaan määräykset laajasti tunnetuiksi yleisön ja erityisesti lasten ja vanhempien keskuudessa kaikilla oleellisilla kielillä, muun muassa koulun opetussuunnitelman avulla.

Asiakirjojen jakaminen

7. Valinnaisen pöytäkirjan 2 artiklan 2 kappaleen valossa komitea suosittelee, että sopimusvaltion antama ensimmäinen raportti ja komitean hyväksymät päätelmät saatetaan laajasti yleisön saataville keskustelun ja tietoisuuden herättämiseksi valinnaisesta pöytäkirjasta ja sen täytäntöönpanosta ja seurannasta.

Seuraava raportti

8. Komitea kehottaa 8 artiklan 2 kappaleen mukaisesti sopimusvaltiota antamaan lisätietoja valinnaisen pöytäkirjan täytäntöönpanosta seuraavan (neljännen) lapsen oikeuksien yleissopimuksesta annettavan määräaikaisraporttinsa yhteydessä, joka yleissopimuksen 44 artiklan nojalla on määrä antaa viimeistään 19 päivänä heinäkuuta 2008.